

Samordning av tillgänglighetsfrågor i Falu kommun

Bakgrund

Ledningsutskottet har gett kommundirektören i uppdrag att bereda ett underlag för beslut om fortsatt arbete med samordning av tillgänglighetsfrågor i Falu kommun, samt att utvärdera Falu kommuns arbete med tillgänglighets och funktionshindersfrågor utifrån aktuella lagar och riktlinjer.

Utredningen har sin utgångspunkt i material från Myndigheten för delaktighet, SKR: s positionspapper, Länsstyrelsegemensam kartläggning funktionshinderspolitik 2018, samt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Dialog har förts med samtliga förvaltningar i kommunen och representant från Kopparstaden AB. Synpunkter har inhämtats från funktionshinderorganisationerna i kommunen.

Sveriges funktionshinderpolitik

Funktionshinderpolitik är i grunden en rättighets- och jämlikhetsfråga. Sveriges funktionshinderspolitiska mål innebär att Sverige ska uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Målet utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. För att nå det nationella målet ska genomförandet av funktionshinderspolitiken inriktas mot fyra områden:

- principen om universell utformning
- identifiera och åtgärda befintliga brister i tillgängligheten
- att tillhandahålla individuella stöd och lösningar för individens självständighet
- förebygga och motverka diskriminering

En statlig utredning, SOU 2019:23, har genomfört en översyn av styrningen inom funktionshinderspolitiken. Utredningen betonade att funktionshinderspolitiken måste bli en integrerad del av arbetet för mänskliga rättigheter. Sju samhällsområden lyftes fram av särskild betydelse och hur funktionshinderspolitiken ska genomföras inom dessa:

- Arbete och försörjning
- Utbildning och livslångt lärande
- Transporter
- Kultur
- Hälso- och sjukvård samt tandvård
- Social välfärd och trygghet
- Bostad, byggd miljö och samhällsplanering

Sveriges kommuner och regioner, SKR, har antagit ett positionspapper 2017 för att tydliggöra sina ställningstaganden för ett samlat nationellt, regionalt och lokalt ansvar för alla människors lika möjligheter. Positionspapperet omfattar 72 punkter inom olika områden där SKR anser att det är särskilt viktigt att uppmärksamma delaktighet och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Positionerna berör kommuner och regioner i uppdraget som samhällsaktör, demokratiaktör, välfärdsaktör- och som arbetsgivare. Det innehåller också krav på regeringen och myndigheter.

Agenda 2030 innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling. Undertecknade stater ska bedriva ett hållbarhetsarbete som tar hänsyn till levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning. Globala målen grundas i de mänskliga rättigheterna och målen kan endast uppnås om principerna om deltagande, ansvarsskyldighet och icke-diskriminering respekteras.

Nationella lagar

Det är starkt uttalat i den svenska lagstiftningen att samhället ska göras tillgängligt och användbart för alla oavsett funktionsförmåga och det finns flera lagar, riktlinjer och föreskrifter som direkt berör arbetet med tillgänglighet. Exempel på lagar är Arbetsmiljölagen, Diskrimineringslagen, Lagen om stöd och service (LSS), Plan- och bygglagen, Skollagen, och Socialtjänstlagen (SoL).

Tillgänglighet och delaktighet

Tillgänglighet är en förutsättning för delaktighet. Grundtanken med tillgänglighet är att utforma samhället så att alla kan delta på lika villkor, oavsett funktionsförmåga. Att arbeta med tillgänglighet innebär till exempel att göra både information, kommunikation och fysisk miljö användbar för alla.

Personer med funktionsnedsättning har generellt sett sämre levnadsvillkor och lägre grad av delaktighet i samhället i jämförelse med övrig befolkning. Det visar att samhället inte är utformat på ett sätt som främjar delaktighet för alla, oavsett funktionsförmåga.

Kommuners utmaningar för genomförande av funktionshinderpolitiken

Myndigheten för delaktighet och länsstyrelserna har genomfört en nationell sammanställning om myndigheters stödbehov inom funktionshinderpolitiken under 2018. Kartläggningarna visar att det funktionshinderspolitiska arbetet varierar stort mellan olika kommuner. Många kommuner har planer eller strategier men deras omfång, innehåll, syfte och funktion varierar stort. Andra kommuner har inte någon specifik plan men arbetar på andra sätt. Vissa kommuner uppger att de inte bedriver något arbete alls.

Kartläggningen visar på verksamhetsområden med de största utmaningarna:

Arbetsmarknad. Öka sysselsättningen för personer med funktionsnedsättning är det som främst lyfts fram när det gäller verksamhetsspecifika utmaningar. Kommunerna behöver höja ambitionen för att anställa personer med funktionsnedsättning och göra det enklare och mana på det externa näringslivet.

Digitalisering. Det finns en vinst i att satsa på digitalisering, eftersom det kan öka delaktigheten och självständigheten för personer med funktionsnedsättning. Den största

utmaningen är att kommunernas personal inte har tillräcklig kunskap och kompetens kring digitalisering eller hur den kan användas kopplat till målgruppen personer med funktionsnedsättning. Tillgängligheten på webben har utvecklingspotential.

Boende. Bostadsbristen i större delen av landet påverkar också kommunernas möjligheter att tillgodose rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Det är exempelvis svårt att hitta eget boende till yngre personer med funktionsnedsättning och att få tillgång till lägenheter för nya servicebostäder. Vid nybyggnation finns en utmaning i att tillämpa principen om universell utformning då begreppet upplevs som otydligt och svårt att konkretisera.

Övriga områden som har lyfts från kommunerna:

- Hantera privata aktörer – svårt att få överblick och ställa krav
- Koppla funktionshinderfrågan till kris- och beredskapsarbetet
- Psykisk ohälsa och funktionsnedsättning – att motivera till ett aktivt friluftsliv och nå dem som lever i ofrivillig ensamhet
- Förbättra upphandlingarna vad gäller tillgänglighetsrutiner och krav
- Tillgänglighetsperspektivet behöver finnas med tydligare i stadsplanering
- Riktade insatser mot unga med funktionsnedsättning, till exempel genom fritidsgårdsverksamhet.

Tidigare arbete i kommunen

Ett handikappolitiskt program antogs av kommunfullmäktige år 2000, det reviderades och antogs igen år 2005. Syftet var att skapa en samsyn på handikappfrågorna i Falu kommun och tydliggöra det ansvar som vilar på respektive nämnd/styrelse. En slutrapport genomfördes under 2011. Programmet innehöll en rad åtgärder som till stor del bedömdes genomförda. 2011-04-14 beslutade kommunfullmäktige att avsluta handikappolitiskt program vid den tidpunkt som nytt folkhälsoprogram träder ikraft. Kommunens fortsatta arbete med funktionshinderpolitik skulle därmed vara en del av folkhälsoprogrammet.

Funktionshinderperspektivet i folkhälsoprogrammet 2020 och arbetet med Agenda 2030

I länsstyrelsernas kartläggning framkommer att det är en utmaning för kommunerna att arbeta med funktionshinderfrågan utifrån ett rättighetsperspektiv. Detta beror delvis på att det inte finns en tradition av att arbeta med funktionshinderfrågan inom ramen för mänskliga rättigheter och social hållbarhet. Frågan behandlades länge som en fråga som endast berörde vård och omsorg och till viss del samhällsbyggnad vad gäller den fysiska tillgängligheten.

Myndigheten för delaktighet, MFD, har regeringens uppdrag att bidra till att funktionshinderperspektivet får ett större utrymme hos offentliga aktörer i deras arbete med Agenda 2030. MFD konstaterar att funktionshinderperspektivet ännu inte har fått ett särskilt stort genomslag i arbetet med hållbar utveckling.

Hur väl har då funktionshinderperspektivet integrerats i arbetet med folkhälsoprogrammet 2020 och Agenda 2030 i Falu kommun?

Genomförandeorganisationen av folkhälsoprogrammet länkades till kommunstyrelsen genom utvecklingsutskottet och fick på så sätt en central och övergripande placering i kommunen. Genomförande och uppföljning av folkhälsoprogrammet skulle integreras i kommunens

befintliga modell för verksamhetsstyrning och på så sätt bli en del i den ordinarie budgetprocessen. I budgetprocessen beskrev alla förvaltningar hur man bidrar till en hållbar utveckling.

Vid genomgång av styrdokumentet folkhälsoprogrammet hänvisas det till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som viktigt styrande dokument för att funktionsnedsattas behov ska sättas i centrum. I övrigt fick funktionshinderperspektivet ingen tydlig framtoning i programmet.

Agenda 2030 knyter samman flera konventioner om mänskliga rättigheter till en helhet, däribland FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Ett arbete med att ta fram en modell för lokal målstyrning knuten till Agenda 2030 har bedrivits i Falu kommun. Årsplan med budget 2021 – 2023 har kopplats till de fem målområden som arbetet identifierat.

Vid genomgång av årsplan med budget 2021- 2023 framkommer inte något specifikt som avspeglar sig i funktionshinderpolitiken eller några mätbara mål för att främja rättigheterna för personer med funktionsnedsättning. Däremot kan det finnas mål i förvaltningarnas verksamhetsplaner som mer belyser förutsättningar och mål utifrån detta perspektiv. Varje förvaltning arbetar med tillgänglighetsfrågor utifrån sin lagstiftning och uppdrag. Vid förändrade regler eller lagstiftning anpassas verksamheten

Tillgänglighetssamordnare

Det är positivt och strategiskt viktigt att Falu kommun har satsat på en tillgänglighetssamordnare. Kommunstyrelsen är ansvarig, men funktionen är organisatoriskt placerad på Miljö och samhällsbyggnadsförvaltningen. Idag har funktionen mest en konsultativ roll, att bidra med kunskap, ge information och vägleda förvaltningarna och Falu kommuns övriga verksamheter och externa aktörer. Samordnaren är delaktig i att identifiera och åtgärda de brister i tillgänglighet som finns i kommunen, vägleder medborgare i tillgänglighetsrelaterade frågor och arbetar för ett ökat brukarperspektiv genom att företräda personer med funktionsnedsättning i funktionshinderrådet. Området är brett men uppgifterna har traditionellt mest handlat om fysisk tillgänglighet. Tillgänglighetssamordnaren lyfter fram olika utvecklingsområden för Falu kommun:

- Jobba för ett mer tillgängligt och jämlikt Falun på alla plan.
- Öka kunskapen om universell utformning.
- Tillgänglighetsinventering av alla kommunens egna anläggningar, yttre och inre.
- Återuppta tillgänglighetsguide.
- Öka kraven på tillgänglighet vid upphandling.

Bedömningen är att tillgänglighetssamordnaren ofta kommer in för sent i olika processer. Det är ofta personbundet om övriga förvaltningar använder sig av funktionen och tillgänglighetsfrågorna ”sitter inte riktigt i ryggmärgen”. Funktionen har heller inte riktigt fått en strategisk funktion. Tillgänglighetsarbetet fungerar ungefär som i andra kommuner, man har kommit olika långt i olika områden.

Funktionshinderrådet

Funktionsrättskonventionens artikel 4.3 och 33.3 innebär aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning. Syftet är att möjliggöra delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning genom de organisationer som företräder dem. SKR:s positionspapper tydliggör att former för samråd mellan det offentliga och personer med funktionsnedsättning och funktionshinderorganisationer behöver utvecklas och bli bättre.

I Falun finns ett funktionshinderråd. Det är ett organ för samverkan och ömsesidig information mellan kommunen och de organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning. Funktionshinderrådet styrs genom ett reglemente. Kommunen ska samverka och informera om sin verksamhet, planerade förändringar samt resultat av olika åtgärder som har eller kan få aktualitet för de funktionsnedsatta i kommunen. Funktionshinderorganisationerna ges möjlighet att lämna synpunkter och kommunen ges möjlighet till samråd i olika frågor. Vidare ska funktionshinderrådets representanter kunna ta initiativ till och aktivt arbeta för förändringar i den kommunala verksamheten. Funktionshinderrådet är ett självständigt remissorgan i samhällsplaneringsfrågor.

Frågan är hur stor möjlighet till inflytande som organisationerna upplever sig ha genom deltagande i funktionshinderrådet eller är tyngdpunkten en kanal för information mellan parterna? Fungerar funktionshinderrådet som en del av kommunens strategi? I anteckningar från rådet samt från inkomna synpunkter från intresseorganisationer går att läsa att en del synpunkter och frågor återkommer, ibland under flera år, och det kan då upplevas som brister i hur frågor hanteras i kommunen.

Nationellt lyfts att den utveckling som behövs är att föryngra råden så att barns perspektiv tas i beaktande och för att uppnå delaktighet och inflytande behövs vidareutveckling av råden eller att tänka nytt. Några kommuner försöker hitta nya former för involvering eller vidareutvecklar funktionshinderråden. Andra kommuner har inga råd eller så är de vilande. I en kommun har funktionshinderrådet omvandlats till en renodlad remissinstans, som istället för att hålla regelbundna möten ska bjudas in att yttra sig i specifika frågor där tillgänglighet är av vikt. Ett annat exempel är funktionshinderråd som är helt självständigt från kommunens förvaltning och politiska instanser.

Mer dialog med de olika nämnderna är en annan väg att gå för att öka på möjligheterna för involvering. Den tidigare socialförvaltningen har exempelvis haft egna brukarsamråd som fungerat bra, och som nu övergår till omvårdnadsförvaltningen i samband med ny organisation. Här har också andelen yngre representanter ökat och några är insatta i frågor utifrån barns perspektiv.

För att svara upp mot funktionshinderrörelsens behov att få ökat inflytande och återkoppling snabbare kan man exempelvis knyta en tjänsteman till rådet som är kunnig i hur kommunen arbetar. Vem som ansvarar för olika frågor och har kunskap om den politiska beslutsprocessen, som kan svara på var i beslutsprocessen en fråga befinner sig och ansvara för att återkoppling sker. Separata möten med förvaltningsrepresentanter skulle också kunna lösa enkla frågor snabbare. Tillgänglighetssamordnaren medverkar på möten och är specialist på tillgänglighetsfrågor. Tillgänglighetssamordnaren skulle kunna ha båda rollerna eller så medverkar ytterligare en tjänsteman.

Förvaltningarnas och Kopparstadens arbete med tillgänglighets och funktionshinderfrågor

Varje förvaltning har som uppgift att leva upp till kraven om tillgänglighet inom sina speciallistområden. En kort intervju har genomförts med ledande personer eller nyckelpersoner från respektive förvaltning om arbetet med tillgänglighet- och funktionsnedsättningar, utmaningar, strategi och kunskap. Intervju har även genomförts med representant från Kopparstaden AB.

Förvaltningschefer och andra nyckelpersoner är eniga om att arbetet med tillgänglighet och funktionshinderfrågor inte bör bli en isolerad fråga i kommunen utan integreras i allt utvecklingsarbete och ingå i mål och budgetstyrning. Samtliga understryker att kompetensutveckling inom området behövs, dels på en övergripande nivå, dels specifika fortbildningar riktad mot olika verksamheter.

Barn och utbildningsförvaltningen har en stor och viktig roll. Tillgänglighet är de förutsättningar som krävs för att alla barn och elever ska kunna vara delaktiga i en inkluderande skolverksamhet. Det innebär att anpassa den pedagogiska, den fysiska och den sociala miljön i relation till elevers lärande. Vid speciella behov anpassas verksamheten utifrån den enskilda individens behov. Förvaltningen samarbetar med sektor service när det gäller lokaler och tillgänglighetskrav och för anpassningar för till exempel NPF, syn och hörsel tillsammans med elevhälsan och specialpedagogiska skolmyndigheten.

I Sverige känner sig många elever otrygga i skolan och elever med funktionsnedsättningar kan känna sig extra otrygga. En del elever har det så kämpigt att de stannar hemma i stället. Många ”hemmasittare” har någon form av neuropsykiatrisk diagnos. Barn- och familjesektionens arbetssätt, Barns behov i centrum, BBIC, syftar till att stärka barns delaktighet och inflytande. Utvecklingsarbetet ”Tillsammans för varje barn” har tillkommit för att utveckla förskolor och skolor som arenor för tidiga och samordnade insatser, speciellt viktigt för barn med funktionsnedsättningar.

Miljö och samhällsbyggnadsförvaltningen arbetar bland annat med fysisk planering, detaljplanering och bygglov. Här är tillgänglighetsfrågor viktiga och att perspektivet kommer in i ett tidigt skede. Plan och bygglagen styr arbetet. Förvaltningen har arbetat aktivt för att tillgänglighetsfrågorna ska komma in tidigt i processen och här har det skett framsteg, men det behövs vidareutveckling.

Tillgänglighetssamordnaren är organisatoriskt placerad på förvaltningen och det finnas fördelar med det genom att det är enkelt att ta kontakt. Uppdraget är dock kommunövergripande och man bör överväga dess placering i kommunen.

Omvårdnadsförvaltningen. Tillgänglighets och funktionshinderfrågor är en del i förvaltningens ordinarie verksamhet. Personer med funktionsnedsättning som behöver stöd i sin dagliga livsföring kan ansöka om bistånd hos kommunen. De insatser som beviljas syftar till att stärka den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. Arbetssättet ”Individens behov i centrum” (IBIC) stärker delaktighet och inflytande.

Lokaler för äldre håller en bra standard, under 1990-talet moderniserades samtliga lokaler. Förvaltningen är ansvarig för bostadsanpassningen och har en samverkan med Kopparstaden. Kommunen köper och installerar de anpassningar som behövs och Kopparstaden underhåller. En utmaning som behöver lösas är underskottet av bostäder med särskild service för personer

med funktionsnedsättning. Vidare har alla kommunens lokaler för äldre och funktionsnedsatta inte tillgång till bredband. Digitalt delaktig är också en utmaning för många äldre och funktionsnedsatta.

Mer kunskap och kompetens behövs till den personal som arbetar med individuella stöd till personer med funktionsnedsättning.

Hälso- och sjukvård. Hälsa är en resurs för självständighet och delaktighet. Den vård som utförs på särskilda boenden eller i den enskildes hem är tillsammans med den regionalt drivna primärvården basen för den goda och nära vården. Kommunens ansvar för hälso- sjukvård står inför demografiska utmaningar i form av ökad multisjuklighet i takt med en åldrande befolkning. Den demografiska utvecklingen innefattar också en ökning av barnpopulationen samtidigt som man ser en ökande grupp av barn med funktionsnedsättning och komplexa behov. Vårdinsatser i kommunen kommer att bli ännu viktigare i utvecklandet av den goda och nära vården. Denna utmaning med utökat behov och ansvar tillsammans med erfarenheter under pandemin pekar på behovet av överväganden om hur hälso- och sjukvården kan få en mer central position i kommunen. Samverkansytor behöver stärkas, inte minst med Regionen.

Arbetslivs- och socialförvaltningen ska bedriva en socialtjänst som ska främja ekonomisk och social trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor samt aktivt deltagande i samhällslivet. Förvaltningen arbetar med individuella lösningar med målsättningen att det ska finnas en plats för alla på arbetsmarknaden. Arbetsgivare informeras om olika möjligheter till stöd för att underlätta möjligheten för personer med funktionsnedsättning att få jobb. Falu kommun som arbetsgivare bör göra mer insatser för att fler funktionsnedsatta ska få jobb.

Personer med funktionsnedsättning löper en större risk än andra att utsättas för våld och övergrepp. Personal inom socialtjänstens olika områden är uppmärksamma på detta och de stödjer enskilda att komma i kontakt med enheten våld i nära relation.

Flyktingverksamheten har lagkrav att genomföra utbildning i samhällsorientering. Det satsas på språkstödare samt bevakar enskildas rätt till stöd.

Kultur och fritidsförvaltningens övergripande mål sammanfattas med social hållbarhet med ungas fokus eller att skapa så jämlika förutsättningar som möjligt för en god hälsa. Inom nämndens verksamhetsområde finns stora möjligheter att förbättra situationen för många människor med avseende på livskvalitet och delaktighet, för personer med funktionsnedsättningar är det särskilt värdefullt. Det behövs många olika typer av aktiviteter för att det ska finnas något för alla. Traditionellt samarbetar förvaltningen med föreningslivet för att ordna olika sysselsättningar på fritiden och kommunen är en möjliggörare genom anläggningar och olika lokaler. Här ser förutsättningarna olika ut avseende hur tillgänglig verksamheterna är. Vid nystart, exempelvis nya badhuset har politiken varit tydlig med att det ska vara ett badhus för alla. Tillgänglighet blir en central fråga både avseende den fysiska utformningen och förhållningssätt vid information och bemötande.

Pandemin har visat på behov av att skapa öppna och spontana verksamheter och inte helt förlita sig på olika föreningar eller organisationer som har haft svårt att genomföra aktiviteter under pandemin. Det har visat sig vara extra utmanande att nå de som redan har en hög tröskel till olika aktiviteter. Tillgången till kultur och fritid är en socioekonomisk fråga, det är lättare att nå personer från högre socioekonomiska grupper.

”Kommunikationskontoret har ansvar för Falu kommuns övergripande kommunikation. Det innebär bland annat att se till att kommunens kommunikation speglar mångfald, är korrekt, tillgänglig, relevant och målgruppsanpassad. Kommuner ska säkerställa att digitala tjänster utformas så att de uppfyller gällande krav på tillgänglighet och användbarhet för alla. Under 2020 har ett omfattande arbete genomförts inom digital tillgänglighet. Vidare utveckling under 2021 blir att bland annat fortsätta kvalitetssäkra information på Falu kommuns webbplatser och jobba vidare med rörligt mediaverktyg för textning och syntolkning genom verktyg/videoplattformar.

Sektor service förvaltar kommunens lokaler och vid utformning av byggnader är gällande lagstiftning och myndighetskrav styrande. Vid nyproduktion arbetar man tillsammans med arkitekter som ska ha kunskap om tillgängliga och användbara byggnader för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Arkitekten har i sin tur kontakt med kommunens tillgänglighetssamordnare och lokalstrateger. För redan befintliga lokaler sker en samverkan med respektive verksamhet om vilka uppgraderingar eller nya lösningar som behövs. Är det större eller omfattande åtgärder som krävs läggs en plan för detta. Ramprogrammen i kommunen behöver revideras. De fungerar som underlag i tidiga stadsplaneringsskedet, i förvaltningarnas och serviceförvaltningens lokalplaneringsarbete och i byggprojekt. Ett övergripande program för publika lokaler skulle kunna tas fram som kan spegla vilken ambitionsnivå som ska gälla, både utifrån lag och eventuell högre kvalitet.

Personalkontoret har inte arbetat så aktivt med perspektivet tillgänglighet - funktionsnedsättning utan det ingår i allt arbete med arbetsmiljö, lika rättigheter, diskrimineringsarbete o.s.v. Här kan personalkontoret vara behjälplig med sin kunskap. Vid rekrytering används kompetensbaserad rekrytering, ett arbetssätt för att rekrytering ska vara så objektivt som möjligt och det ska vara den sökandens kunskaper och personliga kompetenser som avgör om den får jobbet. Attribut som exempelvis kön, ålder och funktionsnedsättning ska inte spela någon roll. Projektet Breddad rekrytering, som var ett projekt som pågick åren 2017-2020, hade ett angreppssätt för att öka matchningen mellan kommunens behov av kompetens och den kompetens som personer utanför arbetsmarknaden besitter. Hösten 2021 ska angreppssättet ses över.

Kopparstaden AB

Kopparstaden arbetar utefter plan och bygglagen och boverkets byggregler (BBR). Den anger minimikrav som måste uppfyllas. Verksamheten försöker arbeta utefter universell utformning, d.v.s. att bostaden ska fungera i alla livssituationer. För att lösa vissa fysiska detaljer har Kopparstaden en högre ambition för äldre och funktionsnedsatta, exempelvis hur man placerar en porttelefon.

Det pågår ett nära och bra samarbete med bostadsanpassningen i kommunen. Sedan några år tillbaka tillämpar man arbetssättet att den enskilde överlåter ägandet av sin bostadsanpassning i gemensamma utrymmen till Kopparstaden. Då kan alla hyresgäster i en trappuppgång använda vissa hjälpmedel. Ett sådant exempel är automatiska dörröppnare. Ålder på husen avgör hur väl bostäderna fungerar för alla. I samband med större renoveringar anpassas huset i den utsträckning som det är möjligt. Kopparstaden har framförallt utvecklat den fysiska utformningen, men information och kontakter med medborgare behöver också utvecklas vidare utifrån tillgänglighetsperspektiv. Kopparstadens hemsida är tillgänglighetsanpassad.

Analys av Falu kommuns funktionshinderpolitiska arbete

Myndigheten för delaktighet har i uppdrag att följa upp kommuners arbete med att göra verksamhet, lokaler och information tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

Sammanställningen nedan visar att Falu kommun bedriver ett aktivt arbete inom området. Det finns områden att förbättra, exempelvis att förbättra tillgängligheten i befintliga lokaler där kommunal verksamhet bedrivs och att ställa krav på tillgänglighet vid upphandling. Utbildningsinsatser för förtroendevalda och tjänstemän på ledningsnivå har inte genomförts under de senaste två åren och det finns brister i att systematisera arbetet med funktionshinderfrågor i kommunen. Funktionshinderpolitiken är ett tvärsektorielt område och för att lyckas med att synliggöra perspektivet behöver arbetet på strukturell nivå stärkas.

Falu kommuns arbete med tillgänglighet 2020	
Har tjänstepersoner på kommunledningsnivå deltagit i kunskapshöjande insatser om det nationella funktionshinderpolitiska målet och dess inriktning under de senaste två åren?	Nej
Finns det bland tjänstepersoner på kommunledningsnivå kännedom om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning?	Ja, bland de flesta
På kommunnivå, har ni en funktionshinderspolitisk strategi eller skrivningar i styrdokument som ni använder för att systematisera arbetet med funktionshinderfrågor i kommunen?	Nej
Finns det någon eller några personer på er kommun som har ett övergripande ansvar för arbetet med funktionshinderfrågor?	Ja
I vilken utsträckning arbetar ni med att föra dialog med och inhämta kunskap från personer med funktionsnedsättning?	I hög utsträckning
Har ni under de senaste två åren ställt krav på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning vid upphandling?	Ja, i någon eller några upphandlingar
I vilken utsträckning inkluderar ni tillgänglighet i det systematiska arbetsmiljöarbetet?	I hög utsträckning
I vilken utsträckning säkerställer ni att era rekryteringsprocesser ger personer med funktionsnedsättning lika möjligheter som andra att söka och konkurrera tjänster hos er?	I hög utsträckning
I vilken utsträckning har ni utformat era interna arbets- och kommunikationsplattformar, till exempel arbetsystem och intranät på tillgängligt sätt?	I viss utsträckning
I vilken utsträckning har ni utformat er externa webbplats på ett tillgängligt sätt.	I hög utsträckning

I vilken utsträckning har ni utformat e-tjänster och mobilapplikationer på tillgängligt sätt?	I hög utsträckning
I vilken utsträckning finns tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning med i styrande dokument för lokalförsörjning på kommunnivå?	I hög utsträckning
I vilken utsträckning säkerställer ni på kommunnivå att det sker ett löpande arbete med att förbättra tillgängligheten i befintliga lokaler där kommunal verksamhet bedrivs.	I viss utsträckning
I vilken utsträckning säkerställer ni på kommunnivå att tillgänglighetsaspekter finns med när ni utvecklar allmänna platser.	I hög utsträckning

Vid kontakt med funktionshinderorganisationer, enskilda lokalpolitiker och tjänstemän framkommer att tillgänglighet- och funktionshinderperspektivet behöver stärkas. Synpunkterna varierar från relativt nöjd med kommunens arbete till att det har försämrats mot tidigare. Enskilda frågor lyfts fram som att det är svårt med information från kommunen, vissa frågor tar tid att få svar på och det finns en osäkerhet till vilken verksamhet/funktion som frågor ska adresseras. Kunskapen om funktionshinderpolitiken är ojämn.

Positivt är att Falu kommun har en tillgänglighetssamordnare. Funktionen tillgänglighetssamordnare används mest konsultativt idag. Det vore en fördel om den strategiska delen kunde stärkas, vilket kan innebära heltidsarbete, idag utförs arbetet på del av tjänst. För att tydliggöra helhetsperspektivet och att tillgänglighetssamordnaren finns till för alla verksamheter bör funktionen flyttas organisatoriskt direkt under kommunstyrelseförvaltningen. Där finns andra funktioner som tillgänglighetssamordnaren skulle kunna knytas närmare, d.v.s. hållbarhetsstrategen och demokrativägledaren. Då kan funktionshinderperspektivet bli en tydligare del i arbetet med hållbar utveckling, demokrati och mänskliga rättigheter.

Funktionshinderrådet tillsammans med tillgänglighetssamordnaren är viktiga organ för att stärka och samordna brukare och intresseorganisationer. Funktionshinderrådets placering under kommunstyrelsen visar på en politisk vilja, att frågorna är viktiga och att funktionshinderorganisationer ska involveras i lokala beslut. Det visar också att tillgänglighetsfrågorna berör hela kommunens arbete, inte enskilda förvaltningar.

Aktiv involvering är en utveckling som måste fortgå och det behöver i ökad utsträckning ske på funktionshinderrörelsens villkor. Hanterandet av uppkomna frågor i funktionshinderrådet och återrapportering behöver stärkas, se förslag under rubriken funktionshinderrådet. Brukarsamverkan, vilken form den än har är en förutsättning för aktiv involvering. Ett sätt att komma vidare i utveckling av dialog och samråd skulle kunna vara att starta med en enkätundersökning riktad till funktionshinderrådets olika representanter för att ta reda på om rådet svarar upp mot deras behov och intressen. Intresseorganisationerna har haft möjlighet att framföra synpunkter i samband med denna utredning, men svarstiden var för kort och mer riktade frågor behöver ställas.

De sju samhällsområden av särskild betydelse som nationellt identifierats återfinns framförallt i de prioriterade målområden som Falu kommuns arbete med Agenda 2030 identifierat, God

utbildning för alla, Egen försörjning samt Attraktiv boendekommun. Även målområdena växande näringsliv och bekämpa klimatförändringen har förstås beröringspunkter.

Det nationella målområdet transporter, att personer med funktionsnedsättning har jämlik tillgång till transporter, är framförallt Regionens ansvar men Falu kommun behöver ha en aktiv samverkan i dessa frågor.

Kommunens olika förvaltningar arbetar med tillgänglighetsfrågor utifrån sin lagstiftning och uppdrag. Vid förändrade regler eller lagstiftning anpassas verksamheten. Utveckling bedrivs kontinuerligt. Tillgänglighetssamordnaren pekar mot olika utvecklingsområden för Falu kommun:

- Jobba för ett mer tillgängligt och jämlikt Falun på alla plan.
- Öka kunskapen om universell utformning.
- Tillgänglighetsinventering av alla kommunens egna anläggningar, yttre och inre.
- Återuppta tillgänglighetsguide.
- Öka kraven på tillgänglighet vid upphandling.

Beslut har tagits i samband med avvecklande av tidigare handikappolitiskt program att funktionshinderperspektivet ska vara en del av folkhälsoprogrammet och integreras i budget- och styrarbete. I länsstyrelsernas kartläggning av kommunernas arbete framkommer att kommunerna lyfter svårigheter med att arbeta kommunövergripande och tvärsektoriellt med funktionshinderfrågan och att nå ut i organisationen. Hur når man bäst resultat? En särskild strategi eller att fortsätta integrera tillgänglighetsfrågor i budget och styrarbetet. Båda tillvägagångssätten har möjligheter och utmaningar.

Övergripande strategi för tillgänglighetsfrågor	Inkludera tillgänglighetsfrågor
Möjligheter:	Möjligheter:
signalera tydlig politisk vilja	funktionshinderfrågorna blir en fråga tillsammans med andra
tydliggör funktionshinderfrågorna och ansvar för delaktighet	verksamheten behöver inte förhålla sig till ytterligare en plan/strategi
underlättar uppföljning	
Utmaningar	Utmaningar
riskerar att bli sidospår	kräver aktivt arbete att upprätthålla flera perspektiv
riskerar perspektivträngsel	
planer riskerar bli ”hyllvärmare” och uppföljning blir sällan av	

Källa, MSD.

En annan väg är att välja en kombinerad metod för funktionshinderpolitiska frågor. Arbetet kan fortsätta som en integrerad strategi samtidigt med att en speciell strategi eller plan utformas och används parallellt.

Samtliga tjänstemän som har intervjuats anser att det behövs kunskapshöjande insatser. Det behövs kompetensutveckling om funktionshinderspolitiken och funktionshinderperspektivet, tillgänglighet samt hur man omsätter principen om universell utformning.

Länsstyrelsen är positiv till att genomföra en sådan utbildning och gärna tillsammans med övriga kommuner i länet.

Handlingsplan: förslag på fortsatt arbete med samordning av frågor som rör tillgänglighet i Falu kommun.

1. Genomför utbildningsinsatser för förtroendevalda och tjänstemän på ledningsnivå.
2. Efter kunskapshöjande insatser, ta ställning till hur det fortsatta arbetet ska bedrivas. Behöver inkludering av funktionshinderperspektivet i hållbarhetsarbetet kombineras med en separat funktionshinderspolitisk plan?
3. Se över tillgänglighetssamordnarens funktion. Stärk den strategiska delen och dess organisatoriska placering.
4. Utveckla funktionshinderrådet. Genomför en enkätundersökning för att ta reda på om funktionshinderrådet svarar upp mot deras behov och intressen